

Андрій МОЦА,
кандидат юридичних наук,
провідний спеціаліст НН Інституту
євроінтеграційних досліджень ДВНЗ «УжНУ»

ЩОДО ОКРЕМИХ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Розглянуто окремі проблемні аспекти, які стосуються вирішення питання внутрішньо переміщених осіб в Україні. Здійснено аналіз сучасної ситуації у цій сфері, надані рекомендації з її поліпшення.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи в Україні, вимушені переселенці, гібридна війна.

В статье рассмотрены проблемные аспекты, касающиеся вопроса внутренне перемещённых лиц в Украине. Проведён анализ текущей ситуации в этой сфере, даны рекомендации по её улучшению.

Ключевые слова: внутренне перемещённые лица в Украине, вынужденные переселенцы, гибридная война.

Problems of the inwardly moved persons in Ukraine are considered in the article. The analysis of the present situation in this sphere and recommendations for its improving are presented.

Keywords: inwardly moved persons in Ukraine, enforced migrants, hybrid war.

Анексія Російською Федерацією Криму та розв'язання військового конфлікту на Донбасі спричинили не лише поглиблення кризових явищ в українській економіці, знищення інфраструктури на Сході України, загибель людей тощо, але й появу внутрішньої та зовнішньої вимушеної міграції. Тисячі громадян України

змушені були покинути свої домівки, щоб уникнути збройних конфліктів і насильства.

Частина таких вимушених мігрантів звернулася за притулком до країн Євросоюзу, США, Канади, Російської Федерації та інших країн, однак переважна більшість з них стали внутрішніми переселенцями – так званими «внутрішньо переміщеними особами».

При цьому поняття «біженці» і «внутрішньо переміщені особи» суттєво відрізняються, хоча й мають окремі спільні риси.

Так, відповідно до Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» [3], біженцем є особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися туди внаслідок зазначених побоювань.

Як видно із означеного визначення, вказаний закон регулює питання захисту осіб, які не є громадянами України, і його не можна застосовувати для регулювання масової вимушеної міграції населення у межах України. Згідно з нормами міжнародного права, внутрішні переселенці не є біженцями, а являються саме внутрішньо переміщеними особами, що принципово відрізняє їх від біженців.

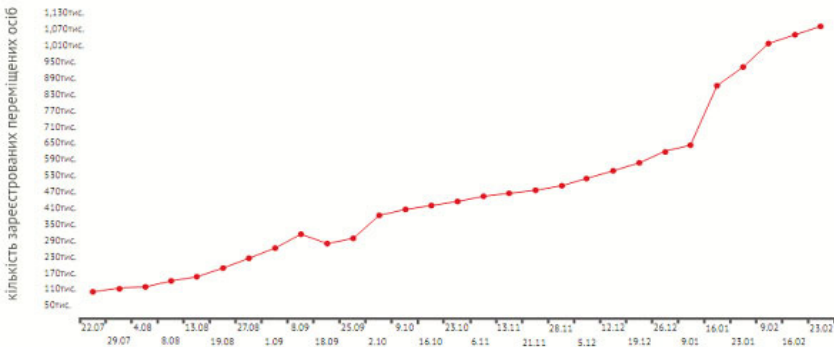
Відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [4], внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, що постійно проживає в Україні, якого змусили або який

самостійно покинув своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Біженці і внутрішньо переміщені особи змушені залишати свої місця проживання з однакових причин. Але біженці – це особи, які перетинають визначений на міжнародному рівні державний кордон країни, а внутрішньо переміщені особи залишаються на території своїх держав [2, с. 125].

Внутрішньо переміщені особи за часів незалежності України вперше були зафіксовані у 2014 році. Станом на кінець 2015 року в Україні нараховується понад один мільйон внутрішньо переміщених осіб (надалі скорочення – ВПО). З них, за приблизними оцінками, 20 000 – з Криму та понад 1 070 000 – зі Сходу України. Близько 60 % ВПО – це пенсіонери, 23 % – працездатні, 13 % – діти та 4 % – недієздатні особи [1].

Внутрішньо переміщені особи в Україні, липень 2014 - лютий 2015

Дані Управління Верховного комісара у справах біженців ООН та Міністерства Соціальної політики

— ВПО з Криму — ВПО зі Сходу — Усього

Частка офіційно зареєстрованих ВПО становить близько 2,5-3 % від загальної кількості населення (загалом вимушеними мігрантами є близько 4 % населення України). За оцінкою Управління з координації гуманітарних питань ООН, 5 мільйонів осіб в Україні потребують безпосередньої гуманітарної допомоги. Понад 700 000 осіб перебралися за межі України, втікаючи від конфлікту на Сході України чи анексії Криму [1].

Водночас неможливо створити достовірний єдиний реєстр внутрішньо переміщених осіб, адже з урахуванням людей, які проживають у родичів або самотійно знайшли інше житло, не звертаючись за допомогою до держави, реальну їх цифру визначити дуже складно.

Незважаючи на прийнятий Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», нашій державі через відсутність належної міжвідомчої взаємодії доволі важко швидко вирішувати нагальні питання вказаної категорії людей. Саме тому доцільно розробити адекватні інструменти державного управління, чому допоможе європейський досвід і схвалені ООН у 1998 році Керівні принципи з питань переміщених осіб всередині країни [2, с. 125].

При цьому слід розуміти, що проблема ВПО не є чимось новим у світовій історії. Навіть за новітніх часів Україна вже стикалася із вимушеною внутрішньою міграцією після Чорнобильської катастрофи у 1986 році, коли було примусово переселено понад 162 000 осіб із заражених територій. Незважаючи на це, в Україні відсутній досвід здійснення відразу повного комплексу необхідних у такій ситуації дій стосовно кожної внутрішньо переміщеної особи: реєстрації, здійснення міжвідомчої координації, взаємодії з неурядовими та міжнародними організаціями, впровадження системного підходу до вирішення існуючих проблем тощо.

Так, для розв'язання вказаних проблем різними країнами розроблено комплекс інструментів, зокрема

вироблено політику щодо ВПО як основний елемент забезпечення їхніх нагальних потреб у довготерміновій перспективі. При цьому необхідно усвідомлювати не лише процес переміщення та його причини, але й ті соціальні та інші трансформації, що він спричинить.

У зв'язку з цим, на основі Керівних принципів щодо внутрішньо переміщених осіб [5] у рамках спільного проєкту «Brookings» та Університету Берна було розроблено національну рамку відповідальності щодо ВПО. Цей документ містить 12 принципів, на основі яких здійснюється оцінка ситуації з ВПО [6] у конкретній країні. Ці принципи охоплюють увесь спектр питань, відповідно до яких може здійснюватися оцінка поступу тієї чи іншої країни у поліпшенні становища ВПО. До таких принципів відносять [1]:

- 1) запобігання переміщенню та мінімізація його негативних наслідків;
- 2) підвищення обізнаності щодо проблеми в загальнонаціональних масштабах;
- 3) збір даних щодо кількості та становища ВПО;
- 4) організація навчання щодо прав ВПО;
- 5) створення юридичних механізмів для захисту прав ВПО;
- 6) розробка національної політики щодо внутрішньо переміщених осіб;
- 7) створення інституцій, які б відповідали за вирішення проблем ВПО;
- 8) заохочення національних правозахисних груп до залучення ВПО у їхню роботу;
- 9) забезпечення участі ВПО у прийнятті рішень;
- 10) підтримка системного вирішення проблем ВПО;
- 11) залучення достатніх ресурсів для вирішення проблем;
- 12) співпраця з міжнародними інституціями, якщо національних ресурсів недостатньо.

Результати досліджень виконання вказаних принципів показують, що визначальним фактором при вирішенні проблем ВПО є політична воля держави. У спільному дослідженні «Brookings» та Лондонської школи економіки акцентується на тому, що керівництво країн, як правило, не може контролювати і відповідати за процеси, які призводять до переміщення, проте вони мають змогу та інструментарій для поліпшення становища ВПО, гарантування їхніх прав та свобод.

Спробуємо проаналізувати сучасну ситуацію в Україні з даного питання, ґрунтуючись на викладених вище принципах [1].

1. Запобігання переміщенню та мінімізація його негативних наслідків

Цей принцип є основним для роботи з внутрішньо переміщеними особами під час конфлікту. У першу чергу, потрібно працювати над мінімізацією негативних наслідків конфлікту чи уникненням конфлікту взагалі. Ця основоположна норма закладена в Керівні принципи щодо ВПО [5], на ній наголошують і ті організації, що безпосередньо залучені до роботи з ВПО.

Вимушене переміщення стало чи не єдиним способом убезпечення людей під час активної фази бойових дій. Повернення внутрішньо переміщених осіб та біженців до місць, звідки вони були змушені виїхати, є можливим лише за умови гарантування їхньої безпеки там та відновлення інфраструктури життєзабезпечення.

Також, зважаючи на можливість перетворення збройного конфлікту на Сході України у так званий «заморожений», про що говорить більшість експертів, неможливість у короткостроковій перспективі повернення внутрішньо переміщених осіб до місць постійного проживання, необхідно на державному рівні, насамперед законодавчо, сформуванати політику інтеграції таких осіб до нового для них суспільства. Це набуває особливої ваги, зважаючи на, здебільшого, різну ментальність та по-

літичні погляди жителів Сходу України, які складають більшість переміщених осіб та інших регіонів нашої держави.

2. Підвищення обізнаності щодо проблеми у загальнонаціональних масштабах

На загальнонаціональному рівні дискусії щодо проблем внутрішньо переміщених осіб почалися вже після розгортання конфлікту, як результат тиску з боку громадськості, що помітила проблему раніше, ніж державні інституції [1]. Якщо після окупації Криму мова йшла винятково про людей, що тікають від політичних переслідувань та є лояльними до України, то ситуація із ВПО зі Сходу відмінна як у кількісному, так і в причинному відношенні. У цьому випадку має місце втеча саме від військового конфлікту і гуманітарної кризи, а вже потім від політичних переслідувань (хоч і ця причина була вагомою для переміщених на початковому етапі розгортання конфлікту).

Необхідність вирішення проблем ВПО закріплена у двох документах, до яких звертаються в контексті вироблення політики. Це коаліційна угода, яку підписали 5 фракцій українського парламенту (Блок Петра Порошенка, Народний фронт, Самопоміч, Батьківщина та Радикальна партія), де зазначено:

«6.1.10. Законодавче закріплення статусу вимушених переселенців з тимчасово окупованої території Криму і Севастополя, а також тимчасово непідконтрольних органам влади України територій Луганської та Донецької областей, що гарантує переселенцям всю повноту громадянських прав у місцях тимчасового проживання та передбачає соціальні гарантії, що враховують особливості статусу цієї категорії громадян» [7].

Іншим документом є програма діяльності уряду, де зазначено необхідність «соціального захисту, працевлаштування та реінтеграція внутрішньо переміщених осіб», а також «залучення для тимчасово переміще-

них осіб, українських громадян на Донбасі та в Криму, зокрема кримських татар, допомоги від ООН, країн-членів «Групи семи» та ЄС» [8].

Це питання підіймалося в ході як президентської, так і парламентської виборчих кампаній, однак не було одним з ключових. Наразі воно висвітлюється на загальнонаціональному рівні, однак ситуація з ВПО потребує додаткового аналізу для більш обґрунтованого вироблення політики.

3. Збір даних щодо кількості та становища ВПО

Розуміючи важливість якісних даних, міжнародні інституції наголошують на необхідності запуску повноцінної реєстрації ВПО відповідно до постанови КМУ від 1 жовтня 2014 р. № 509 [9]. Хоч ця система не є достатньо гнучкою, вона дозволяє отримати дані щодо кількості переміщених осіб, їхніх вікових та гендерних характеристик, працевлаштування та регіонального розподілу.

Міжнародні рекомендації та оцінки роботи з даними щодо ВПО наголошують на необхідності розширення переліку даних, застосування різноманітного інструментарію – соціологічних опитувань, вибіркового обстеження домогосподарств та ін. Кінцевою метою збору даних щодо ВПО є формування повноцінного відображення ситуації з ВПО.

Зараз ведеться робота над оновленою системою, яка частково відповідає цим характеристикам, буде включати розподіл гуманітарної допомоги та матиме весь інструментарій для постійного відслідковування потреб ВПО. Втім, залишаються проблемні питання щодо запуску цієї системи та налагодження міжвідомчої координації для її повноцінної роботи.

4. Організація навчання щодо прав ВПО

Оскільки разом з ВПО постали виклики, з якими українські чиновники не стикалися раніше, їх ознайомлення з термінологією, правами, іноземним досвідом є надзвичайно важливим для ефективної реалізації дер-

жавної політики. Наскільки управлінці були далекі від розуміння проблеми, показав перший проект Закону «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», де для визначення цієї категорії громадян вживався термін «внутрішні мігранти» [1].

В Україні навчання щодо прав та потреб ВПО так централізовано і не проводилося. Натомість мали місце різноманітні тренінги, круглі столи, зустрічі з представниками неурядового сектору, підтримані міжнародними донорами. Тренінги здебільшого стосувалися реалізації конкретних прав ВПО, обліку, запобіганню дискримінації тощо.

Іноземні експерти радять на загальнодержавному рівні провести навчання для якнайширшого кола осіб, до якого обов'язково повинні бути включені керівні кадри на загальнонаціональному, регіональному та місцевому рівнях, співробітники правоохоронних органів, адміністрацій місць компактного проживання ВПО та органів, які займаються їхнім соціальним забезпеченням, парламентарі, представники правозахисних організацій та громадянського суспільства тощо.

5. Створення юридичних механізмів для захисту прав ВПО

6. Розробка національної політики щодо внутрішньо переміщених осіб

7. Створення інституцій, які б відповідали за вирішення проблем ВПО

Вказані три критерії наразі дуже важко розділяти і аналізувати окремо.

Нерозуміння ситуації на початковому етапі та подальші кроки спричинили певну структурну невизначеність у створенні механізмів, політик та інституцій для вирішення проблем ВПО.

Результатом дискусій про утворення єдиного органу, який би відповідав за роботу з переміщеними особами, стало створення в липні 2014 року Державної служ-

би України з питань Автономної Республіки Крим, міста Севастополя та тимчасово переміщених осіб. На жаль, більше нічого про цей орган ми не можемо сказати. Від моменту створення він так і не запрацював, не було обрано голову та не розроблено нормативну базу.

Відповідною постановою від 22 жовтня 2014 року його було перейменовано на Державну службу України з питань Автономної Республіки Крим, міста Севастополя. Ця структура знаходиться у прямому підпорядкуванні Кабінету Міністрів України, і досі невідомо, чи буде вона займатися питанням переміщених осіб.

Іншим органом, що має працювати з ВПО та відповідає за відновлення інфраструктури, є Державне агентство з відновлення Донбасу. У агентства передбачена функція «сприяння в установленому законодавством порядку соціальному забезпеченню переміщених осіб». На жаль, діяльності цього відомства, яка б відповідала зазначеному завданню, також не спостерігається [1].

Створення законодавчої бази щодо захисту прав ВПО реально почалося після прийняття Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», від якого потрібно відштовхуватися при виробленні політики щодо ВПО. Функції вироблення політики покладено на Кабінет Міністрів України. Було прийнято низку нормативних актів для забезпечення базової матеріальної підтримки внутрішньо переміщених осіб.

На жаль, на думку іноземних експертів, такі рішення не базовані на розумінні потреби розбудувати інституційну спроможність [1], зокрема належного рівня міжвідомчу взаємодію. У виробленні політики відсутня системність та логіка. Вона формується низкою державних органів, міжнародних організацій та волонтерських ініціатив без належної координації, а також страждає від відсутності спільного бачення кінцевого результату цієї політики. Наразі основні функції з вироблення по-

літики виконує Міністерство соціальної політики (в якому працює профільний відділ) в координації з іншими міністерствами [1].

8. Заохочення національних правозахисних груп до залучення ВПО у їхню роботу

З появою перших внутрішньо переміщених осіб до захисту їхніх прав та забезпечення гуманітарних потреб активно включилися як традиційні правозахисні організації, так і десятки новостворених. Однак політика залучення внутрішньо переміщених осіб до участі в роботі правозахисних організацій як така відсутня, проте є ціла низка низових ініціатив та організацій, які засновані внутрішньо переміщеними особами чи вихідцями з окупованих регіонів. Деякі з них отримали фінансову підтримку міжнародних донорів або стали виконавчими партнерами міжнародних організацій [1].

На жаль, від початку конфлікту офіс Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, зважаючи на свої обмежені фінансові ресурси та необхідність скоротити штат на 20 % відповідно до вимог закону про державний бюджет, сфокусував свою роботу лише на захисті прав окремих категорій громадян (діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, люди з обмеженими можливостями, ув'язнені), а також на нагляді за справами, які набули розголосу (йдеться, в першу чергу, про викрадення та вбивства людей в АР Крим).

Проте ледь не єдиний механізм, який залишився у розпорядженні Уповноваженого, – це привернення уваги міжнародних організацій до цих проблем. Саме завдяки застосуванню міжнародних інструментів вдалося вивести більшість дітей із дитбудинків в зоні АТО, хоча, за даними секретаріату

Уповноваженого, на сьогодні там все ще залишається близько 2000 дітей [1].

Для підвищення ефективності роботи у секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав люди-

ни на початку лютого 2015 року, за рекомендаціями Ради Європи та ОБСЄ, було запроваджено посаду представника Уповноваженого з питань дотримання прав внутрішньо переміщених осіб та створено відповідний структурний підрозділ. Основне завдання новоствореного підрозділу — моніторинг дотримання прав внутрішньо переміщених осіб, сприяння у закріпленні на законодавчому рівні гарантій реалізації прав внутрішньо переміщених осіб, моніторинг належної практики застосування законодавства, співробітництво з міжнародними організаціями, волонтерами, інститутами громадянського суспільства.

Саме для того, аби вивести на новий рівень якість співробітництва, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини та низкою громадських організацій укладено Меморандум про створення Ресурсного центру для допомоги вимушеним переселенцям. Ресурсний центр здійснює як аналітичну роботу, зокрема у правовій сфері, з метою поліпшення нормативно-правової бази, так і надає безпосередню гуманітарну та консультативну допомогу внутрішньо переміщеним особам в місцях компактного проживання [1].

9. Забезпечення участі ВПО у прийнятті рішень

Забезпечення активної участі ВПО у прийнятті рішень, що стосуються пошуку довгострокових вирішень проблем, з якими вони зіткнулися, є однією з рекомендацій іноземних експертів, зокрема «Brookings». При наданні допомоги, плануванні розподілу коштів, розробці нормативно-правових актів потрібно залучати, наскільки це можливо, ВПО до прийняття рішень, а також підвищувати представництво ВПО, які пройшли підготовку або мають відповідну кваліфікацію, на всіх адміністративних рівнях організацій та інституцій, котрі впроваджують програми, стосуються ВПО, а також забезпечують доступ ВПО до цих працівників [1].

Участь ВПО у процесі прийняття рішень, що їх стосуються, є невід'ємним і необхідним елементом ефективності і прозорості системи впровадження державної політики. Це сприятиме вибудовуванню дійового механізму взаємодії адміністративного апарату різних рівнів та безпосередньо ВПО на місцях.

10. Підтримка системного вирішення проблем ВПО

Системне вирішення проблеми в даному контексті означає, що політика щодо ВПО має бути настільки ефективною, щоб досягнути кінцевої мети – зникнення потреби у додатковому захисті для ВПО. Це питання потребує комплексності дій та координації між різними інституціями.

Можна виділити три підходи до вирішення проблеми [1]:

- стала реінтеграція в місцях походження (мається на увазі місця, куди повернулися ВПО);
- місцева інтеграція на території, де ВПО знайшли притулок;
- стала інтеграція в інших регіонах країни.

Як було сказано вище, на даному етапі не варто говорити про системність вирішення проблем ВПО через відсутність комплексної політики щодо ВПО, яка лежить в основі повноцінної інтеграції цих осіб, активний військовий конфлікт, що не дає змоги повноцінно забезпечити умови для безпечного повернення та реінтеграції та через відсутність підрахунків щодо фінансового аспекту інтеграції.

11. Залучення достатніх ресурсів для вирішення проблеми

Міжнародні гуманітарні інституції наголошують, що Україна, зважаючи на економічну кризу, бюрократичні перепони та, насамперед, військовий конфлікт, має доволі обмежені можливості для оперативного реагування на нові виклики та загрози. Це, у першу чергу,

стосується фінансування, виділення тимчасового житла та інших матеріальних цінностей, які можна залучити за допомоги перерозподілу ресурсів всередині держави [1].

Вказані проблеми посилюються в областях України, де зафіксовано найбільшу кількість ВПО. Такі проблеми вимагають додаткового регулювання та прозорого перерозподілу коштів для тих регіонів, які цього потребують. Попередніми варіантами програм інтеграції та інших політик щодо ВПО такі механізми не передбачені.

12. Співпраця з міжнародними інституціями, якщо національних ресурсів недостатньо

Беззаперечно, можна констатувати брак національних ресурсів для допомоги ВПО, але, з іншого боку, неможливо спрогнозувати, скільки ресурсів ще потрібно залучити. Співпраця з міжнародними організаціями також проводиться не зовсім системно, а здійснюється на місцевому рівні чи в межах вертикалі певних державних установ.

Робота та координація міжнародних організацій відбувається на основі Плану стратегічного гуманітарного реагування [10], до якого закладено оцінку ситуації щодо ВПО та оцінку ресурсів, які потрібно залучити. Аналіз здійснюється на основі кластерного підходу. В межах цього підходу визначається набір проблемних сфер (освіта, тимчасовий притулок, продовольча безпека, охорона здоров'я/харчування, засоби для існування/якнайшвидше відновлення, захист, водопостачання, санітарія та гігієна і загальна координація), в межах яких працюють відповідні організації та визначається цільова група, яка отримуватиме допомогу.

План стратегічного гуманітарного реагування на 2015 рік визначає 5 млн людей, що потребують допомоги, та 3,2 млн людей, що отримують допомогу відповідно до запланованих заходів. Для виконання цього плану потрібно залучити 316 мільйонів доларів [10]. Ці дані є єдиним доступним описом ситуації, що містить як оцін-

ку матеріальних потреб, так й індикатори досягнення результатів роботи.

Донедавна перепорою надання гуманітарної допомоги були нормативні акти, відповідно до яких благодійна допомога від міжнародних організацій обкладалася 15 % податку на доходи фізичних осіб. На необхідності скасування цієї норми наголошувала більшість міжнародних донорів, які не бачать логіки у обкладанні податком гуманітарної допомоги для ВПО. Відповідні зміни були прийняті українським парламентом 2 березня 2015 року [1].

Висновки

1. Визначення підходів до вирішення проблем ВПО повинне відштовхуватися від розуміння того, що «гібридна війна» має досить неоднорідну динаміку і саме це унеможлиблює безпечне повернення і впливає на характер вимушеного переміщення [1].

2. Відповідно до Керівних принципів щодо внутрішньо переміщених осіб [5], відповідальність за долю ВПО лежить на уряді країни громадянства. На цьому положенні і ґрунтуються вимоги ст.2 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [4]. Проте декларативних, хоч і законодавчих, норм недостатньо. Для якісного вирішення проблеми необхідна розробка цільових державних програм, зокрема для пошуку довгострокових рішень щодо забезпечення житлом, працевлаштування, інтеграції до нового суспільства тощо.

3. Відсутність комплексності у виробленні та впровадженні політики щодо ВПО є однією з визначальних проблем як у сфері державного управління, так і у законодавчій, соціальній тощо. Наразі не існує інституції, яка б могла зосередити всі ресурси для роботи в цьому полі чи, принаймні, координувати таку роботу. Кроки з визначення такої установи чи її створення, надавши дуже обмежений інструментарій, не дають істотних результатів.

4. Розумне використання наявних ресурсів, що виділені для покриття першочергових потреб ВПО (матеріальна допомога, тимчасове житло, працевлаштування), та перерозподіл ресурсів, особливо для регіонів з великою кількістю ВПО [1];

5. В умовах кризових явищ в економіці України вітчизняним органам державної влади доцільно активізувати роботу над програмами, які не передбачатимуть великих витрат з держбюджету, але сприятимуть економічній активності ВПО:

а) систематизація збору даних щодо потреб, кваліфікації ВПО з подальшим моніторингом працевлаштування;

б) забезпечення якісних програм перепідготовки ВПО;

в) розширення списку пілг для працедавців, які приймають на роботу ВПО.

Усе це потрібно вписати у повноцінну програму працевлаштування ВПО із зазначенням чітких термінів та індикаторів її реалізації [1].

6. Необхідно якнайскоріше активізувати співпрацю з міжнародними донорами щодо цільової допомоги для вирішення першочергових потреб внутрішньо переміщених осіб, фінансової допомоги для розгортання інфраструктурних проєктів, які були б націлені на вирішення проблем ВПО через їх залучення до роботи над цими проєктами і подальше використання цих інфраструктурних об'єктів переміщеними особами (виробничі потужності, житло, соціальна інфраструктура).

Список використаних джерел

1. Солодюк А. Вироблення політики щодо внутрішньо переміщених осіб / А. Солодюк, Т. Доронюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.irf.ua/content/files/dp-2015-7.pdf
2. Тищенко Н.І. Внутрішньо переміщені особи в Україні як проблема сьогодення / Н.І.Тищенко, Б.Ю. Пі-

- роцький // Молодий вчений. – 2014. – № 10 (13). – С. 124–126.
3. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011 року (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>.
  4. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 року (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
  5. Керівні принципи ООН з питань переміщених осіб всередині країни від 22.07.1998 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/internal_displacement_principles.shtml.
  6. Kälin, Walter. Addressing Internal Displacement: A Framework for National Responsibility. Washington, DC: Brookings Institution. – U of Bern Project on Internal Displacement, 2004.
  7. Коаліційна угода. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://solydarnist.org/wp-content/uploads/2014/11/the_coalition_agreement_1.pdf.
  8. Програма діяльності Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/26-19>.
  9. Постанова КМУ від 01.10.2014 р. №509 «Про облік осіб, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF>.
  10. Strategic response plan for Ukraine 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.humanitarianresponse.info/operations/ukraine/document/2015-ukraine-humanitarian-response-plan>